SAPIENTIA UNIVERSITY
CLUJ-NAPOCA, ROMANIA
DEPARTMENT OF LAW

GROSSCHMID WORKING PAPERS

1/2014

Béni Grosschmid (1852-1938)

Born in Sighetu Marmației, in Hungarian Máramarossziget, present-day Romania, Béni Grosschmid was a prominent scholar and brilliant savant of private law. We honor his memory by our working paper series.

Accepted languages of the working papers are English, French, German, Italian, Romanian and Hungarian.

KOKOLY ZSOLT[1]

A joghatóság megállapítási kritériumainak fejlődése az uniós médiaszabályozásban

The evolution of the jurisdiction criteria in the European media regulation

1. Bevezető

Az Európai Unió fő médiaszabályozási eszközének, az audiovizuális médiaszolgáltatási irányelvnek[2] központi elemét a médiaszolgáltatók feletti joghatóság megállapítására vonatkozó előírásai képezik, hiszen a határokon átnyúló műsorszolgáltatások és egyéb tartalomszolgáltatások egyik legfontosabb szabályozási kérdése annak tisztázása, hogy a tartalomra nézve melyik ország rendelkezései irányadóak. Az Európai Unió az audiovizuális médiaszolgáltatásokra vonatkozóan a „származási ország elve" alapján határozza meg az alkalmazandó jogot – a joghatósággal rendelkező tagállam pedig köteles biztosítani, hogy a joghatósága alá tartozó médiaszolgáltatók által közvetített összes műsor megfelel az adott tagállamban az audiovizuális médiaszolgáltatásokra vonatkozó előírásoknak. Ez egyúttal arra is garancia, hogy az irányelvben meghatározott minimumkövetelményeket az Európai Unió minden műsorszolgáltatása teljesíti.

A jelenleg hatályos, 2010/13/EU irányelv 2. cikke tartalmazza a joghatósággal rendelkező tagállam azonosítására vonatkozó kritériumokat. Az irányelv hivatkozott rendelkezéseiből kitűnik, hogy a származási ország elve alapján a

---

[1] Ph.D., Assistent Professor of European Law, Sapientia University, Cluj-Napoca, Romania.

[2] AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2010/13/EU IRÁNYELVE a tagállamok audiovizuális médiaszolgáltatások nyújtására vonatkozó egyes törvényi, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezéseinek összehangolásáról (Audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv) [L 95/1].

műsorszolgáltatásra annak az államnak a joga irányadó, amelyben a médiaszolgáltató központi ügyvezetésének, a műsorrendel kapcsolatos szerkesztői döntések meghozatalának, illetve a szolgáltatásnyújtásban közreműködő jelentős munkaerő működésének helye alapján ténylegesen tevékenykedik, illetve amelynek műszaki kapacitását felhasználja. Amennyiben az irányelvben meghatározott szempontok alapján nem dönthető el, hogy melyik tagállamnak van joghatósága, akkor a joghatóságot a Szerződésnek a letelepedés szabadságára vonatkozó rendelkezései alapján kell meghatározni.

A jelenleg hatályos szabályozásban igen pontos és részletes kritériumrendszer határozza meg, hogy melyik tagállam kell joghatósággal rendelkezzen adott audiovizuális médiaszolgáltató felett. A napjainkban irányadó kritériumrendszer azonban hosszú és komplex fejlődési folyamat következménye – jelen tanulmány célja a joghatóság megállapítására vonatkozó kritériumrendszer alakulásának elemzése a 89/552/EGK rendelkezéseitől a ma hatályos rendelkezésekig.

2. A joghatóság megállapításának kritériumai a 89/552/EGK irányelvben

A „televíziós", 89/552/EGK, irányelv[3] fő célja – már a kezdetektől – kétségtelenül a televíziós műsorszolgáltatások közös piacának megvalósítása volt: ledönteni az Európai Közösségek területén belül, a kábeles és műholdas úton terjesztett televíziós műsorszolgáltatások szabad áramlása előtt lévő akadályokat.

[3] A Tanács 89/552/EGK irányelve a tagállamok törvényi, rendeleti vagy közigazgatási intézkedésekben megállapított, televíziós műsorszolgáltató tevékenységre vonatkozó egyes rendelkezéseinek összehangolásáról [1989 HL L298/60].

Ezen célok elérése érdekében az irányelv 2. cikke lefektette a televíziós műsorszolgáltatások szabad áramlását biztosítani hivatott alapelveket:[4]

„(1) Minden tagállam biztosítja, hogy az összes televíziós adás, amelyet
- joghatósága alá tartozó műsorszolgáltatók, vagy
- olyan műsorszolgáltatók, melyek bár nem tartoznak egyetlen tagállam joghatósága alá sem, az adott tagállam által nyújtott vagy ott elhelyezkedő műholdas adóállomást illetve frekvenciát alkalmazzák adásra,
megfelelnek az adott tagállamban a közönségnek szánt adásokra vonatkozó jogi előírásoknak.
(2) A tagállamok biztosítják a vétel szabadságát és nem korlátozzák a más tagállamokból származó televíziós adások továbbközvetítését saját területükön olyan okoknál fogva, amelyek az ezen irányelv által koordinált területre tartoznak.(...).”

A két hivatkozott paragrafusból egyértelműen következik az irányelv „alapgondolata”: fő szabályként egyetlen államnak van felügyeleti joga a műsorszolgáltatók felett, következésképpen *szükséges* és *elégséges*, hogy a televíziós műsorszolgáltatások feleljenek meg azon állam jogszabályainak, amelyből származnak. Ez az alapgondolat megtalálható az irányelv preambuluma 11. bekezdésében is, amely szerint: „(...) mivel következésképpen szükséges és elégséges, hogy minden egyes adás feleljen meg azon tagállam törvényeinek, ahonnan származik (...)”.

A származási ország elve, már az irányelv eredeti szövegezésében is két, egy „pozitív”, és egy „negatív” töltetű kötelezettséget jelentett a tagállamok számára: a joghatóságuk alá tartozó műsorszolgáltatások jogi felügyeletének biztosítását, valamint a vétel szabadságának, beleértve a más tagállamokból származó

[4] A 89/552/EGK irányelv 2(1) cikkének angol nyelvű szövegváltozata: „Each Member State shall ensure that all television broadcasts transmitted
- by broadcasters under its jurisdiction, or
- by broadcasters who, while not being under the jurisdiction of any Member State, make use of a frequency or a satellite capacity granted by, or a satellite up-link situated in, that Member State, comply with the law applicable to broadcasts intended for the public in that Member State.”

televíziós műsorszolgáltatások korlátozások nélküli továbbközvetítésének biztosítását.

Megfigyelhető azonban, hogy a televíziós irányelv eredeti változata még nem tartalmazott a műsorszolgáltatók feletti joghatósággal rendelkező tagállam azonosítására, megállapítására vonatkozó részletes kritériumrendszert. Az irányelv fent hivatkozott 2(1) cikke két lehetséges szituációt vett figyelembe: elsőként azt, amikor egy tagállam természetszerűen, „normális körülmények" között rendelkezik joghatósággal: „minden tagállam biztosítja, hogy az összes televíziós adás, amelyet *joghatósága alá tartozó műsorszolgáltatók* (...)"; a második lehetséges helyzet pedig azokra az esetekre vonatkozik, amikor a joghatósággal rendelkező tagállam azonosításához olyan segédkritériumok szükségesek, mint a tagállam által nyújtott vagy ott elhelyezkedő műholdas adóállomás, illetve frekvencia használata: „ (...) *vagy olyan műsorszolgáltatók, melyek bár nem tartoznak egyetlen tagállam joghatósága alá sem, az adott tagállam által nyújtott vagy ott elhelyezkedő műholdas adóállomást illetve frekvenciát alkalmazzák adásra.*" Véleményünk szerint a második bekezdés rendelkezéseiből kiindulva érhető tetten a közösségi jogalkotó azon szándéka, hogy szögezze le a joghatóság megállapítására vonatkozó *általános* helyzetet, *fő szabályt,* valamint az ettől eltérő lehetséges kivételeket.

Az irányelv hatályba lépését követően hamarosan nyilvánvalóvá vált, hogy a műsorszolgáltatók feletti joghatóságra, pontosabban a joghatósággal rendelkező tagállam megállapítására vonatkozó ezen rendelkezések igen hiányosak, mivel nem tartalmaztak a származási ország beazonosítására irányadó pontos kritériumokat. Annak ellenére, hogy az irányelv 2(1) cikkéből, főként az (1) bekezdésben felsorolt segédkritériumokra utaló rendelkezésből következik, hogy lennie kell olyan eseteknek, amelyben a tagállamok fő szabály szerint, „normális körülmények között", „természetszerűen" joghatósággal rendelkeznek a műsorszolgáltatók felett – a szövegezés rendkívül lakonikus

volta miatt szinte egyáltalán nem található arra vonatkozó utalás, hogy mikor is rendelkezik fő szabály szerint joghatósággal egy tagállam.

A 2(1) cikkel szemben megfogalmazott kritikák szerint a joghatósággal bíró tagállam azonosítására vonatkozó rendelkezések nem alkalmaztak túl szerencsés megközelítést, hiszen – ahogy kérdéskör jeles kutatói igen frappánsan mutattak rá az irányelv fentebb vázolt hiányosságaira – a szövegben a joghatósággal rendelkező állam azonosítására vonatkozó definició szerint, a jogalkotó csupán annyit szögezett le, hogy „*azoknak* [az államoknak – K. Zs.] *amelyeknek joghatóságuk van, joghatósággal rendelkeznek.*"[5]. Valóban, mivel a 2(1) cikk első része mindössze annyit jelent ki, hogy minden tagállam kötelezettsége biztosítani a „...*joghatósága alá tartozó*..." műsorszolgáltatóktól származó televíziós adások jogi felügyeletét, a rendelkezés nem nyújt semmilyen támpontot annak tisztázása érdekében, hogy egy *adott helyzetben* miként lehet megállapítani, hogy mely állam rendelkezik joghatósággal egy *adott műsorszolgáltató* felett.[6] Az irányelv tulajdonképpen – mivel bizonyos elképzelésekből kifolyólag nem határozta meg a joghatóság fogalmát – nyitottnak hagyta a joghatósággal rendelkező, származási ország, fő szabály szerinti azonosításának kérdését.

A joghatóság fogalmának jelentésére csupán a Preambulum, fentebb hivatkozott 11. bekezdésében, valamint a 13. Bekezdésében találunk utalást: „mivel a közös piacon belül szükséges, hogy a Közösségből származó, és a Közösségen belüli vételre szánt összes műsorterjesztés és különösen az az adás, amelyet egy másik tagállamban történő vételre szántak, *tartsa tiszteletben a származási tagállamban* [kiemelés: K. Zs.] az olyan műsorokra vonatkozó

[5] Harrison, Jackie, Woods, Lorna, *European broadcasting law and policy*. Cambridge University Press, New York, 2007, 174. o.
[6] Drijber, Berend Jan: *The revised television without frontiers directive: is it fit for the next century?*, Common Market law Review 36, 1999, 92. o.

törvényeket, amelyek az adott tagállamban a közönség részéről történő vételre vonatkoznak, valamint ezen irányelv rendelkezéseit". Mindkét szövegrész leszögezi ugyan, hogy az adások a *származási ország* jogszabályainak feleljenek meg, azonban arra vonatkozóan már nem található semmilyen utalás, hogy milyen kritériumok alapján lehet azonosítani a joghatósággal rendelkező országot.

A joghatóságra és annak megállapításának vonatkozó, túlságosan általános, pontos kritériumokat nem tartalmazó megfogalmazás a kérdéskörben hangoztatott számos ellentmondó véleménynek, álláspontnak is betudható.[7]

A 2(1) cikket, a fentiekben jelzett ezen hiányosságai ellenére, a későbbiekben az Európai Bizottság védelmébe vette – álláspontja szerint a műsorszolgáltatók feletti joghatóság kérdése már az irányelv eredeti változatában is megfelelően tisztázott volt. A Bizottság a határok nélküli televíziózásról szóló 89/552/EGK irányelv alkalmazásáról szóló első jelentésbe[8] foglalt álláspontját, elsősorban az irányelv 1986-ban szövegezett tervezete rendelkezéseire[9] alapozta.

3. A televíziós műsorszolgáltatók feletti joghatóság megállapításának kritériumai a 97/36/EK irányelv hatályba lépése után

[7] Harrison, Jackie, Woods, Lorna, *European broadcasting law and policy*. Cambridge University Press, New York, 2007, 174. o.

[8] Commission, Report on the Application of Directive 89/552/EEC and a Proposal for a European Parliament and Council Directive amending Council Directive 89/552/EEC (COM (95) 86 final)

[9] Commission, Proposal for a Council Directive on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the pursuit of broadcasting activities, (COM(86) 146 final/2)

A több évig tartó felülvizsgálati folyamatot követően, a televíziós irányelvet módosító 97/36/EK irányelv[10] elfogadására 1997. június 30-án került sor – a műsorszolgáltatók feletti joghatóság megállapítására irányadó rendelkezéseit a 2. cikk tartalmazta:[11]

[10] AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 97/36/EK IRÁNYELVE a tagállamok törvényi, rendeleti vagy közigazgatási intézkedésekben megállapított, televíziós műsorszolgáltató tevékenységre vonatkozó egyes rendelkezéseinek összehangolásáról szóló 89/552/EGK tanácsi irányelv módosításáról

[11] A 89/552/EGK irányelv 2(1) cikkének angol nyelvű szövegváltozata: „2. Article 2 shall be replaced by the following: 'Article 2

1. Each Member State shall ensure that all television broadcasts transmitted by broadcasters under its jurisdiction comply with the rules of the system of law applicable to broadcasts intended for the public in that Member State.
2. For the purposes of this Directive the broadcasters under the jurisdiction of a Member State are:
- those established in that Member State in accordance with paragraph 3;
- those to whom paragraph 4 applies.
3. For the purposes of this Directive, a broadcaster shall be deemed to be established in a Member State in the following cases:(a) the broadcaster has its head office in that Member State and the editorial decisions about programme schedules are taken in that Member State;(b) if a broadcaster has its head office in one Member State but editorial decisions on programme schedules are taken in another Member State, it shall be deemed to be established in the Member State where a significant part of the workforce involved in the pursuit of the television broadcasting activity operates; if a significant part of the workforce involved in the pursuit of the television broadcasting activity operates in each of those Member States, the broadcaster shall be deemed to be established in the Member State where it has its head office; if a significant part of the workforce involved in the pursuit of the television broadcasting activity operates in neither of those Member States, the broadcaster shall be deemed to be established in the Member State where it first began broadcasting in accordance with the system of law of that Member State, provided that it maintains a stable and effective link with the economy of that Member State;(c) if a broadcaster has its head office in a Member State but decisions on programme schedules are taken in a third country, or vice-versa, it shall be deemed to be established in the Member State concerned, provided that a significant part of the workforce involved in the pursuit of the television broadcasting activity operates in that Member State.
4. Broadcasters to whom the provisions of paragraph 3 are not applicable shall be deemed to be under the jurisdiction of a Member State in the following cases:
(a) they use a frequency granted by that Member State; (b) although they do not use a frequency granted by a Member State they do use a satellite capacity appertaining to that Member State;(c) although they use neither a frequency granted by a Member State nor a satellite capacity appertaining to a Member State they do use a satellite up-link situated in that Member State.
5. If the question as to which Member State has jurisdiction cannot be determined in accordance with paragraphs 3 and 4, the competent Member State shall be that in which the

„A 2. cikk helyébe a következő szöveg lép:

2. cikk

(1) Minden tagállam biztosítja, hogy a joghatósága alá tartozó műsorszolgáltatók által közvetített összes televíziós adás megfelel az adott tagállamban közcélú vételre szánt adásokra vonatkozó jogrendszeri előírásoknak.
(2) Ezen irányelv alkalmazásában egy tagállam joghatósága alá tartozó műsorszolgáltatók a következők:
- azok, amelyek az adott tagállamban a (3) bekezdés szerint telepedtek le,
- azok, amelyekre a (4) bekezdés vonatkozik.
(3) Ezen irányelv alkalmazásában a következő esetekben kell egy műsorszolgáltatót egy tagállamban letelepedettnek tekinteni:
a) a műsorszolgáltató központi ügyvezetésének helye az adott tagállamban található, és a műsorrenddel kapcsolatos szerkesztői döntéseket abban a tagállamban hozzák;
b) amennyiben a műsorszolgáltató központi ügyvezetésének helye az egyik tagállamban található, de a műsorrenddel kapcsolatos szerkesztői döntéseket egy másik tagállamban hozzák, azt abban a tagállamban letelepedettnek kell tekinteni, amelyikben a televíziós műsorszolgáltató tevékenység folytatásában szerepet játszó jelentős munkaerő működik; amennyiben az érintett tagállamok mindegyikében működik a televíziós műsorszolgáltató tevékenység folytatásában szerepet játszó jelentős munkaerő, akkor a műsorszolgáltatót abban a tagállamban letelepedettnek kell tekinteni, amelyikben a központi ügyvezetésének helye található; amennyiben a televíziós műsorszolgáltató tevékenység folytatásában szerepet játszó jelentős munkaerő az említett tagállamok egyikében sem működik, a műsorszolgáltatót abban a tagállamban letelepedettnek kell tekinteni, ahol elsőként megkezdte műsorszolgáltatását az adott tagállam jogrendszere szerint, feltéve hogy folyamatos és hatékony kapcsolatot tart fenn annak a tagállamnak a gazdaságával;
c) amennyiben egy műsorszolgáltató központi ügyvezetésének helye egy tagállamban található, de a műsorrenddel kapcsolatos döntéseket egy harmadik országban hozzák, vagy viszont, azt az érintett tagállamban letelepedettnek kell tekinteni, feltéve hogy a televíziós műsorszolgáltató tevékenység folytatásában szerepet játszó munkaerő jelentős része abban a tagállamban működik.
(4) Azokat a műsorszolgáltatókat, akikre a (3) bekezdés előírásai nem vonatkoznak, egy tagállam joghatósága alá tartozónak kell tekinteni a következő esetekben:

---

broadcaster is established within the meaning of Articles 52 and following of the Treaty establishing the European Community."

a) az adott tagállam által biztosított frekvenciát használják;
b) annak ellenére, hogy nem használják a tagállam által biztosított frekvenciát, de az adott tagállamhoz tartozó műholdkapacitást használják;
c) bár nem használják a tagállam által biztosított frekvenciát, sem pedig a tagállamhoz tartozó műholdkapacitást, de az adott tagállamban elhelyezkedő műholdas kapcsolattartó berendezést használják.
(5) Amennyiben nem dönthető el, hogy melyik tagállamnak van joghatósága, a (3) és (4) bekezdés szerint, a joghatósággal rendelkező tagállam az, amelyben a műsorszolgáltató az Európai Közösséget létrehozó szerződés 52. és további cikkeinek értelmezése szerint letelepedett.

Az irányelv 2. cikke „lépcsőzetes" joghatósági kritériumokat rögzít annak biztosítása érdekében, hogy az egyes televíziós műsorszolgáltatók tekintetében kizárólag egyetlen tagállam rendelkezzen joghatósággal – a közösségi jogalkotó által választott jogalkotói technikát a szakirodalom, igen találóan, „matrjoskához" hasonlította.[12]

Az irányelv 2(1) cikke a származási ország elvét szavatolta, a 2. bekezdés pedig leszögezte, hogy ezen elv alkalmazásában a műsorszolgáltatók feletti joghatóság megállapítására irányadó kritérium a letelepedés helye; a 2(3) cikk pedig a „letelepedettség" megállapításának szabályait volt hivatott tartalmazni. A 2(3) cikk a pontja két (kritériumot jelölt meg a letelepés helyének megállapítására: *a központi ügyvezetés helyét*, valamint a *műsorrenddel kapcsolatos szerkesztői döntések* meghozatalának helyét.

A b. pont azon esetekben alkalmazandó szabályokat tartalmazta, amikor a letelepedés helyének megállapítására irányadó kritérium kettéválik, vagyis *a központi ügyvezetés helye* nem ugyanabban a tagállamban található, mint ahol a

[12] Nikoltchev, S. Jurisdiction over Broadcasters, *EC-Rules, Case Law, and an Ever-Changing Audiovisual Landscape*. In: Transfrontier Television in the European European: Market Impact and Selected Legal Aspects, Background Paper prepared by the European Audiovisual Observatory for a Ministerial Conference on Broadcasting Organized by the Irish Presidency of the European Union. Dublin-Drogheda 1-3 March 2004, European Audiovisual Observatory, Strasbourg, 2004, 22. o.

műsorrenddel kapcsolatos szerkesztői döntéseket hozzák. Ezen probléma megoldására a b. pont újabb elemmel egészítette ki a segédkritériumok sorát: amennyiben a letelepedés helyének megállapítására használatos két fő kritérium nem ugyanabban a tagállamban található, figyelembe kell venni hol található *a televíziós műsorszolgáltató tevékenység folytatásában szerepet játszó munkaerő jelentős része.*

A három kritérium „játéka" során, a következőképpen történik a letelepedés helyének megállapítása: amennyiben a központi ügyvezetés helye és a szerkesztői döntések meghozatalának helye különböző tagállamokban van, a letelepedés helye a műsorszolgáltatói tevékenységben résztvevő munkaerő tartózkodási helyétől függ; amennyiben azonban a jelentős munkaerő két tagállam területén oszlik meg, a visszautalás értelmében ismét a központi ügyvezetés helye válik döntő szemponttá; amennyiben pedig egyik tagállam területén sincs jelen a munkaerő jelentős része, a műsorszolgáltatót abban a tagállamban kell letelepedettnek tekinteni, ahol első ízben megkezdte műsorszolgáltatását az adott tagállam jogrendszere szerint, feltéve hogy *folyamatos és hatékony kapcsolatot tart fenn annak a tagállamnak a gazdaságával.*

A c. pont azokra a szituációkra vonatkozik, amelyekben a központi ügyvezetés helye egy tagállamban található, de a szerkesztői döntések meghozatalára egy harmadik országban kerül sor, vagy fordítva – a letelepedés helyének meghatározásához, ezekben az esetekben ismét a *jelentős munkaerő* válik döntő tényezővé. Továbbá, a 2(4) cikk értelmében, amennyiben a fenti kritériumok alapján nem állapítható meg a letelepedés helye, a 89/552/EK irányelv 2(1) cikke által is tartalmazott segédkritériumok – az adott tagállam által biztosított *frekvencia használata*, az adott tagállamhoz tartozó *műholdas kapacitás használa*, illetve a tagállamban elhelyezkedő *műholdas kapcsolattartó berendezés használata* – válnak irányadóvá a joghatósággal rendelkező tagállam azonosítása érdekében. Ezen rendelkezéseket követően, annak érdekében, hogy

a letelepedés helyének meghatározása akkor is megvalósuljon, amikor a fenti kritériumok egyikének alkalmazása sem teszi ezt lehetővé, az 5. bekezdés visszautal a Római Szerződés letelepedés szabadságára irányadó rendelkezéseire.

A 2. cikk 4. és 5. bekezdéseibe foglaltakkal szemben, a műsorszolgáltatók feletti joghatóság megállapítására irányadó rendelkezések lelkét természetesen a 3. bekezdéseben található, „matrjoskára" emlékeztető kritériumrendszer képezi, mely a következő táblázat segítségével ábrázolható:[13]

Központi ügyintézés helye	**Szerkesztői döntések meghozatalának helye**	**Jelentős munkaerő tevékenységének helye**	**Joghatósággal rendelkező állam**
X tagállam	X tagállam	nem lényeges	X tagállam
X tagállam	Y tagállam	X tagállam	X tagállam
X tagállam	Y tagállam	Y tagállam	Y tagállam
X tagállam	Y tagállam	X és Y tagállam	X tagállam
X tagállam	Y tagállam	sem X, sem Y tagállam	az a tagállam, amelyben először kezdte meg tevékenységét (feltétel: folyamatos és tartós kapcsolat a tagállam gazdaságával)
X tagállam	Z harmadik	X tagállam	X tagállam

[13] A táblázatot az European Platform of Regulatory Authorities (EPRA) 2011. októberi munkaülésének anyaga alapján állítottam össze. 34th EPRA Meeting Content Regulation and New Media: Jurisdiction Challenges in a VOD Environment. Brussels, La Hulpe, 5-7 October 2011.

Központi ügyintézés helye	**Szerkesztői döntések meghozatalának helye**	**Jelentős munkaerő tevékenységének helye**	**Joghatósággal rendelkező állam**
	ország		
Z harmadik ország	X tagállam	X tagállam	X tagállam

Vitathatatlan tény, hogy a 97/36/EK irányelv műsorszolgáltatók feletti joghatósággal rendelkező tagállam azonosítására irányadó rendelkezései valóban felülvizsgálták a televíziós irányelv „joghatósági cikkét" és nagymértékben sikerült ez utóbbi súlyos hiányosságait pótolni. A felülvizsgálatot követően immár komplex kritériumrendszer hivatott lefedni az összes lehetséges felmerülendő szituációt, annak érdekében, hogy a műsorszolgáltat letelepedései helye és ebből következően, a joghatósággal rendelkező tagállam azonosítva legyen. Ennek ellenére a 97/36/EK irányelv 2(3) cikke révén bevezetett szabályrendszert sem találta hibátlannak a szakirodalom, többízben jelezve, hogy számos, jogi szempontból is releváns kérdés megválaszolatlan maradt. A legtöbb vitás kérdés éppen a 2(3) cikk központi elemeinek számító kritériumokkal – a központi ügyvezetés helyével és a műsorrenddel kapcsolatos szerkesztői döntésekkel, valamint a televíziós műsorszolgáltató tevékenység folytatásában szerepet játszó munkaerő jelentős részével – kapcsolatosan merült fel.

Tekintettel arra, hogy a fenti kritériumok igen jelentős szerepet játszanak a műsorszolgáltatók feletti joghatóság megállapításában, a következőkben az ezekkel kapcsolatosan felmerült jogi problémák elemzésére kerül sor.

3.1. A központi ügyvezetés helye és a műsorrenddel kapcsolatos szerkesztői döntések

A 97/36/Ek irányelv 2(3) cikke szövegezéséből egyértelműen kitűnik, hogy a központi ügyvezetés helye mellett, a műsorszolgáltatók letelepedési helyének azonosítására szolgáló központi elem szerepét a szerkesztői döntések terminus tölti be. Tekintettel arra, hogy a szerkesztői döntések fogalma rendkívüli fontossággal bír a műsorszolgáltatók feletti joghatóság megállapítási folyamatában, az irányelv pedig nem tartalmazta a terminus definícióját, hamarosan felmerült az igény jelentésének minél pontosabb meghatározása iránt.

Az irányelv műsorszolgáltatók feletti joghatóság megállapítására irányadó rendelkezéseit tartalmazó 2(3) cikkén kívül, a szerkesztői döntések fogalmára vonatkozó utalások a preambulum 12. bekezdésében, valamint a műsorszolgáltató fogalma meghatározását tartalmazó 1(b) cikkben is találhatóak.

Az irányelv preambulának 12. bekezdése értelmében a műsorszolgáltató szervezetek letelepedési helye többek között olyan kritériumok segítségével határozható meg, mint a központi ügyvezetés helye, a jelentős munkaerő helye és a *műsorkészítési politikáról szóló döntések meghozatalának helye*:

„Mivel a televíziós műsorszolgáltató szervezet letelepedését gyakorlati feltételek egész sora határozhatja meg, mint például a szolgáltatást nyújtó központi ügyvezetésének helye, az a hely, ahol a műsorkészítési politikáról rendszerint hozzák a döntéseket, az a hely, ahol a közönségnek közvetítendő műsort végül

keverik és feldolgozzák, valamint az a hely, ahol a munkaerő jelentős hányadára szükség van a televíziós műsorszolgáltató tevékenység folytatásához."[14]

Figyelemre méltó, hogy a Bizottság eredeti irányelv-javaslatának 2. cikke még nem tartalmazta ezen kritériumokat – a letelepedés helyének azonosítására vonatkozóan csupán az általános, a tervezet preambulumának 11. bekezdésében is megjelenő, Factortame-ítéletben leszögezett kritériumokat tartotta irányadónak. A Bizottság elképzelése szerint a szerkesztői döntések/felelősség helye, akárcsak a preambulum 11. bekezdésében felsorolt többi kritérium, csupán az útmutató szerepét kell betöltse – a műsorszolgáltatók letelepedési helyét, akárcsak bármilyen más tevékenységi területű társaságét a Factortame ítéletben felsorolt általános kritériumok szellemében kell meghatározni. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság a *mindennapi szerkesztői ellenőrzés* (day-to-day editorial decisions) kifejezés szövegbe iktatását javasolta,[15] azonban a Bizottság nem tett eleget ennek a kérelemnek és a módosított irányelv-javaslat szövegébe, a hatályba lépő 97/36/EK irányelv által is tartalmazott, *műsorrenddel kapcsolatos szerkesztői döntések* terminust vezette be. Ezen fogalom jelentéstartalma – amint a szakirodalom igen találóan megállapította – „valahol a mindennapi *szerkesztői ellenőrzés*, *műsorpolitika* fogalmak között helyezkedik el,

[14] A 97/36/EK irányelv preambuluma 12. bekezdésének angol nyelvű szövegváltozata: „Whereas the establishment of a television broadcasting organization may be determined by a series of practical criteria such as the location of the head office of the provider of services, the place where decisions on programming policy are usually taken, the place where the programme to be broadcast to the public is finally mixed and processed, and the place where a significant proportion of the workforce required for the pursuit of the television broadcasting activity is located;"

[15] Economic and Social Committee, Opinion on the proposal for a European Parliament and Council Directive amending Council Directive 89/522/EEC on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the pursuit of television broadcasting activities.

valamint a *műsorszolgáltató* fogalmának, az irányelv 1 (b) cikkébe foglalt definíciójához áll a legközelebb."[16]

„Műsorszolgáltató az a természetes vagy jogi személy, aki szerkesztői felelősséget vállal a televíziós műsorrend összeállításáért az a) alpont értelmezése szerint, és aki ezeket közvetíti vagy harmadik felek bevonásával közvetítteti;"

A szerkesztői döntések/felelősség fogalom értelmezésével kapcsolatos nehézségeket az a tény sem könnyítette meg, hogy az irányelvben bizonyos eltérések figyelhetőek meg a terminusra utaló szövegrészekben: a preambulum fentebb idézett 12. bekezdése a *műsorkészítési politikáról szóló döntések meghozatalának helye* kifejezést tartalmazza, a műsorszolgáltató fogalmát definiáló 1(b) cikk a *műsorrend összeállításáért vállalt szerkesztői felelősségre* utal, míg a 2(3) cikk pedig a *műsorrenddel kapcsolatos szerkesztői döntések* terminus található.

Figyelemre méltó, hogy az Európa Tanács felülvizsgált Egyezménye, a 97/36/EK irányelv fentebb idézett szövegrészeibe foglaltakhoz képest, némi eltéréssel utal a fenti fogalmakra: 2(3) cikkének a. pontja a *televíziós műsor összeállításáért viselt szerkesztői felelősség (editorial responsibility for the composition of television programme services)* megfogalmazást tartalmazza, az 5. cikk a, b és c pontjai pedig a *műsorra vonatkozó szerkesztői döntések (decisions on programme schedules)* kifejezést foglalalja magába.

Az idézett jogszabályi szövegekből kitűnik, hogy bizonyos fokú párhuzamosság áll fenn a használatos terminusok között, amely többek között olyan értelmezési kérdés felvetésére adott okot, hogy mi a jelentése és jelentősége a *szerkesztői döntések* fogalomnak, milyen összefüggésben áll a *szerkesztői felelősség*

[16] Castendyk, Oliver, Dommering, Egbert, Scheuer, Alexander, *European Media Law*. Kluwer Law International, 2008, 348.o.

terminussal, valamint a fentiek milyen viszonyban állnak a szintén kulcsfontosságú *központi ügyvezetés helye* fogalommal.

Preambulum, 11. bekezdés		1(b) cikk		2(3) cikk		Egyezmény, 2(3) cikk		Egyezmény, 5 (a, b, c) cikk	
műsorkészítési politikáról szóló döntések meghozatalának helye	the place where decisions on programming policy are usually taken	szerkesztői felelősséget vállal a televíziós műsorrend összeállításáért	editorial responsibility for the composition of schedules of television programmes	műsorrenddel kapcsolatos szerkesztői döntések	editorial decisions about programme schedules	televíziós összeállításáért műsor viselt szerkesztői felelősség	editorial responsibility for the composition of television programme services	műsorra vonatkozó szerkesztői döntések	decisions on programme schedules

A fentiek tükrében a *szerkesztői döntések/felelelősség* problematikája arra is jó példaként szolgálhat, hogy számos esetben – annak ellenére, hogy az irányelv fogalom-meghatározásokat is tartalmaz – a terminusok eltérő értelmezésére kerülhet sor. A szakirodalomban megfogalmazódott az a kérdés, hogy a műsorszolgáltatók azonosításában, valamint a joghatósággal rendelkező tagállam meghatározázában kulcsszerepet játszó *szerkesztői döntések/felelelősség* fogalma a műsorszolgáltató társaság működtetésével járó napi szintű vagy inkább évente egyszer meghozandó stratégikus döntésekre utal.[17] A kérdés felvetői ugyanakkor azt is hozzátették, hogy a fenti kérdésre adandó válasz feltehetőleg e két lehetséges „pólus" között keresendő.

[17] Nikoltchev, S, *Jurisdiction over Broadcasters*, *EC-Rules, Case Law, and an Ever-Changing Audiovisual Landscape*. In: Transfrontier Television in the European European: Market Impact and Selected Legal Aspects, Background Paper prepared by the European Audiovisual Observatory for a Ministerial Conference on Broadcasting Organized by the Irish Presidency of the European Union. Dublin-Drogheda 1-3 March 2004, European Audiovisual Observatory, Strasbourg, 2004, 27.o.; *Jurisdiction over Broadcasters in Europe, Report on a*

Továbbá felmerült az a probléma is, hogy mi a megoldás az olyan műsorszolgáltató társaság esetében, melyek igen összetett belső felépítéssel rendelkezik – hiszen annak ellenére, hogy az irányelv megalkotói nem számoltak ilyen jellegű társasági struktúrákkal, ezek igen gyakorinak bizonyulnak a gazdasági szférában. Ugyancsak fontos megválaszolandó kérdés, hogy milyen szerepet játszanak a tulajdonosok és ez utóbbiak rendelkezési joga.

A 97/36/EK irányelv 2(3) cikkének a. pontja tartalmazta a műsorszolgáltatók letelepedési helye azonosításának alaphelyzetét: amennyiben egy műsorszolgáltató központi ügyvezetésének helye egy adott tagállamban található, és a műsorrenddel kapcsolatos szerkesztői döntéseket is abban a tagállamban hozzák meg, a műsorszolgáltató az illető tagállam területén letelepedettnek tekinthető. A szövegezés arra engedhet következtetni, hogy a közösségi jogalkotó meglátása szerint feltételezhető, majdhogynem vélelmezhető, hogy a legtöbb esetben a műsorszolgáltatók központi ügyvezetésének helye és a szerkesztői döntések meghozatalának helye ugyanazon tagállamhoz kapcsolható.

A 2(3) cikk b. pontjába foglalt kritériumrendszer kétségtelenül azt a felismerést tükrözi, hogy a műsorszolgáltató társaságok a 2(3) cikk a. pontjába foglaltaknál jóval bonyolultabb társasági struktúrával is rendelkezhetnek – erre utal a központi ügyvezetés helye és a szerkesztői felelősség kritériumok szétválasztása is. Ezen szétválasztás célja minden bizonnyal a joghatóság megállapításának megkönnyítése volt, de a szakirodalomban olyan véleménynek is hangot adtak, mely szerint ezáltal valójában homályosabbá vált a kérdés.[18] Az idézett szerző érvelése szerint azáltal, hogy az irányelv nem tartalmazta a *műsorrenddel*

Round-table Discussion and Selection of Background Materials. Iris Special, European Audiovisual Observatory, Strasbourg, 2002, 12. o.

[18] Harrison, Jackie, Woods, Lorna, *European broadcasting law and policy*. Cambridge University Press, New York, 2007, 185. o.

kapcsolatos szerkesztői döntések, valamint a *központi ügyvezetés helye* fogalmak meghatározását, a letelepedés helye kritérium, mint a műsorszolgáltatók feletti joghatóság megállapítására irányadó fő kapcsoló elem is zavarossá és „potenciálisan összeférhetetlenné" vált. Azonban e fogalmak jelentésének minél pontosabb behatárolása elengedhetetlen, mivel nagymértékben befolyásolják a letelepedés helyének adott konkrét esetben való meghatározását.

A *műsorrenddel kapcsolatos szerkesztői döntések* terminus önmagában is igen problematikusnak tekinthető, mivel a szövegezés arra enged következtetni, hogy a *szerkesztői döntések* és a *műsorrend-összeállítása* általában ugyanazon helyen történik. A kritika szerint azonban ez a helyzet nem feltétlenül tekinthető jellemzőnek: a szerkesztői döntések általában a műsorigazgató (director of programming) által hozott műsorpolitikai jellegű döntések, vagy pedig a menedzsment élén álló személyek egyike által hozott döntések.[19] Azt sem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy a helyi műsorok szerkesztése gyakran megbízás alapján történik, a fogadó államban lévő megbízott szerkesztő által hozott döntések révén, aki a társasági hierarchia alacsonyabb helyén foglal helyet.

A fenti problémán túlmenően, fontos kérdés annak meghatározása, hogy a műsorszolgáltatói tevékenység különböző szintjei milyen mértékű „önrendelkezéssel" vannak felruházva a szerkesztői döntések meghozatalának tekintetében. Ezen a területen viszonylag nagy különbségek érhetőek tetten a műsorszolgáltatók között, attól függően, hogy az adott műsorszolgáltatók hogyan állítják össze a közvetítendő tartalmat: megfigyelhető, hogy ugyanazon tartalom olyan módon is sugározható különböző tagállamok területére, hogy csupán a feliratozás/szinkronizálás tekintetében észlelhetőek eltérések – ebben az esetben a műsorszolgáltató különböző tagállamokban jelen lévő egységeinek csak korlátozott szerep jutván, kevés autonómiával rendelkeznek.[20] Ezzel

[19] Uo.
[20] Uo.

szemben az is előfordulhat, hogy a műsorszolgáltatók helyi egységeinek szélesebb hatáskör jut a műsorrend kialakítása vagy akár bizonyos műsortartalmi elemek meghatározása felett. Ehhez hasonló helyzetekben feltevődhet a kérdés és vitathatóvá válik, hogy egyáltalán „belső piaci kategóriának" kell-e tekinteni az olyan televíziós csatornákat, melyek olyan mértékben alakítják át és szabják testre – saját piacuk igényei szerint – a műsorokat, hogy ezáltal új termékek jönnek létre.[21]

Hasonlóképpen, felmerül az a probléma is, hogy a helyi piaci igényeknek való megfeleltetés érdekében végzett feliratozás vagy szinkronizálási tevékenység milyen mértékben minősíthető-e szerkesztői tevékenységnek vagy csupán a műsorszolgáltatói tevékenység működtetése fogalomkörébe sorolható be, vagy pedig tekinthető egyaránt szerkesztői és műsorszolgáltatási tevékenységnek is?[22]

A joghatóság megállapítására irányadó rendelkezések alkalmazása számára a technikai fejlődés eredményeképpen megjelenő új műsorszolgáltatási formák, mint az interaktív televízió és a kapcsolódó új típusú szolgáltatások, új kihívásokat jelentettek: az elektronikus műsorújságok esetében például a szerkesztői szolgáltatások nyújtását nem feltétlenül ugyanaz a szereplő végzi, amelyik a tartalmat nyújtja. Továbbá, számos interaktív szolgáltatás esetében előfordulhat, hogy egyáltalán nem foglal magába szerkesztett tartalmakat. Ugyancsak probléma merülhet fel a szerkesztői felelősséggel kapcsolatosan azon műsorszolgáltatók esetében, melyek „televíziós csatornák előre összeállított programcsomagjait" közvetítik tovább. A fenti példák is rávilágítanak arra, hogy a műsorszolgáltatói környezetben végbemenő változások közvetlen hatással vannak a szabályozásra is, hiszen a műsorszolgáltatói környezet egy bizonyos

[21] Uo.

[22] Harrison, Jackie, Woods, Lorna, *European broadcasting law and policy*. Cambridge University Press, New York, 2007, 186. o.

fejlettségi fokára alkalmazott besorolások, meghatározások már nem kompatibilesek a technikai fejlettség magasabb fokán álló műsorszolgáltatói környezettel.

A szerkesztői döntések terminus pontos meghatározásának kérdésére kétségtelenül hatással van a *műsorszolgáltató* fogalmának a 97/36/EK irányelv 1(b) cikke által tartalmazott definiciója is. Figyelemre méltó, hogy párhuzamosság észlelhető a fenti meghatározás szövegezése és a 2(3) cikknek a joghatóság megállapítására irányadó rendelkezései között – ugyanakkor mindkét szövegben ugyanaz a hiányosság érhető tetten: a szerkesztői felelősség fogalmának jelentése sincs kellőképpen tisztázva. A *műsorszolgáltató* terminus szerepe valójában egyfajta határvonal meghúzásának tekinthető: a *televíziós műsorokra* történő utalás célja a televíziós műsorszolgáltatásra való utalás, mely egyben a különböző adatszolgáltatások kizárásának célját szolgálja. A fenti meghatározás központi eleme kétségtelenül a szerkesztői felelősség fogalma, amelynek szerepe a tartalomra vonatkozó döntések elhatárolása az adások közvetítésére vonatkozó döntésektől – ezáltal mintegy kihangsúlyozódik a tartalomra vonatkozó kérdések és a továbbítási mechanizmusok között húzódó határvonal.[23] Annak ellenére azonban, hogy a szövegezésből következik a műsorszolgáltatások és az adatszolgáltatások közötti megkülönböztetés szükségességének jogalkatói szándéka, magának a szerkesztői felelősség terminusnak pontos jelentésének, meghatározásának kérdése nyitott maradt.

[23] Uo.

3.2. A televíziós műsorszolgáltató tevékenység folytatásában szerepet játszó munkaerő jelentős része

A 97/36/EK irányelv preambulumának 12. bekezdése, a műsorkészítési politikáról szóló döntések meghozatalának helye mellett, a televíziós műsorszolgáltatási tevékenységhez szükséges jelentős munkaerő hányadát is felsorolta a műsorszolgáltató szervezetek letelepedési helye meghatározásához figyelembe vehető „gyakorlati kritériumok" között. A 2(3) cikk b. pontja megismétli a kritériumot és igen fontos szerephez juttatja: amennyiben a műsorszolgáltató központi ügyvezetésének helye az egyik tagállamban található, de a műsorrenddel kapcsolatos szerkesztői döntéseket egy másik tagállamban hozzák, a televíziós műsorszolgáltató tevékenység folytatásában szerepet játszó jelentős munkaerő működési helyének függvényében állapítandó meg a műsorszolgáltató társaság letelepedési helye.

A jelentős munkaerő működési helye így – azokban az esetekben, amelyekben az a. pontban megjelölt alapszituációtól eltérőek – a mérleg nyelvévé válik a letelepedés helyének megállapításában és, ebből következően, a joghatósággal rendelkező tagállam meghatározásában. Az idézett b. pont a televíziós műsorszolgáltató tevékenység folytatásában szerepet játszó jelentős munkaerő működési helyének függvényében, két szituációt különböztet meg: amennyiben a jelentős munkaerő az érintett tagállamok mindegyikében működik, valamint azon esetet, amikor az érintett tagállamok egyikében sem működik jelentős munkaerő. Az első esetben a letelepedés megállapítására irányadó döntő kritérium a központi ügyvezetés helye lesz, míg a második esetben „a műsorszolgáltatót abban a tagállamban letelepedettnek kell tekinteni, ahol elsőként megkezdte műsorszolgáltatói tevékenységét az adott tagállam jogrendszere szerint, feltéve hogy folyamatos és hatékony kapcsolatot tart fenn annak a tagállamnak a gazdaságával."

A jelentős munkaerő kritériumnak a 2(3) cikk b. pontja is fontos szerepet tulajdonított: amennyiben a központi ügyvezetés helye és a szerkesztői döntések meghozatalának helye egy tagállam és egy harmadik ország között oszlik meg – függetlenül attól, hogy a központi ügyvezetés helye vagy pedig a szerkesztői döntésekre kerül sor harmadik országban –: „a műsorszolgáltatót az érintett tagállamban kell letelepedettnek tekinteni, feltéve hogy a televíziós műsorszolgáltató tevékenység folytatásában szerepet játszó munkaerő jelentős része abban a tagállamban működik."

A megfogalmazás és a használatos terminológia szempontjából figyelemre méltó, hogy egyrészt az irányelv különböző szövegrészeiben nem észlelhető olyan mértékű eltérések, mint a szerkesztői döntések/felelősség fogalmak esetében, *másrészt a televíziós műsorszolgáltató tevékenység folytatásában szerepet játszó jelentős munkaerő* kritérium tekintetében az irányelv és az Európa Tanács Egyezménye által használt terminológia is megegyezett:

97/36/EK irányelv, Preambulum, 11. bekezdés		**97/36/EK irányelv, 2 (3) cikk**		**A határokat átlépő televíziózásról szóló európai egyezmény, 5 (3) cikk**	
az a hely, ahol a munkaerő jelentős hányadára szükség van	the place where a significant proportion of the workforce required for the pursuit of the television broadcasting activity is located	a televíziós műsorszolgáltató tevékenység folytatásában szerepet játszó jelentős munkaerő működési helye	a significant part of the workforce involved in the pursuit of the television broadcasting activity	a televíziós műsorszolgáltatásban közreműködő jelentős része	significant part of the workforce involved in the pursuit of the television broadcasting activity

Annak ellenére, hogy terminológiai szempontból, az ezen kritériumra utaló szövegrészek egységesnek tekinthetőek, az irányelv ezen fogalom meghatározását sem tartalmazta, így a szerkesztői döntések/felelősség terminusokhoz hasonlóan kérdések merültek fel értelmezésével kapcsolatosan. Elsősorban az a kérdés tevődött fel, hogy pontosan mit ért az irányelv *a munkaerő jelentős része*, valamint a *televíziós műsorszolgáltatói tevékenység* fogalmak alatt.[24] Az első terminussal kapcsolatosan főként az az eldöntendő, hogy az egy adott tagállamban tevékenykedő *munkaerő jelentős része* meghatározásánál mennyiségi vagy minőségi szempontokat, vagy pedig mindkettőt kell figyelembe venni?[25] A következőkben elsőként a *munkaerő jelentős része* fogalmat elemzem, majd rátérek a *televíziós műsorszolgáltatói tevékenység* terminus értelmezésére.

A *munkaerő jelentős része* fogalom értelmezésére kiemelt hangsúlyt fektetett a European Audiovisual Observatory és az European Platform of Regulating Authorities (EPRA) közös szervezésében 2001-ben sor kerülő, a műsorszolgáltatók feletti joghatóság problematikáját elemző szakértői kerekasztal-beszélgetés is.[26] A szakértői kerekasztal-beszélgetésről készített jelentésből kitűnik, hogy a *munkaerő jelentős része* terminus értelmezése vitás kérdésnek minősült és a résztvevő szakértők nem értettek egyet teljes

[24] Castendyk, Oliver, Dommering, Egbert, Scheuer, Alexander, European Media Law. Kluwer Law International, 2008, 348.o.

[25] Nikoltchev, S, *Jurisdiction over Broadcasters*, *EC-Rules, Case Law, and an Ever-Changing Audiovisual Landscape*. In: Transfrontier Television in the European European: Market Impact and Selected Legal Aspects, Background Paper prepared by the European Audiovisual Observatory for a Ministerial Conference on Broadcasting Organized by the Irish Presidency of the European Union. Dublin-Drogheda 1-3 March 2004, European Audiovisual Observatory, Strasbourg, 2004, 27. o.

[26] *Jurisdiction over Broadcasters in Europe, Report on a Round-table Discussion and Selection of Background Materials*. Iris Special, European Audiovisual Observatory, Strasbourg, 2002.

mértékben a fogalom jelentését illetően. A munkaerő jelentős része problematikájának szentelt alfejezet első részében olvasható érvelés szerint ugyanis „valószínűsíthető, hogy a „jelentős rész" alatt nem „többséget" kell érteni, mivel amennyiben ez utóbbi jelentést szándékoztak volna tulajdonítani a kifejezésnek, ezt félreérthetetlenül lett volna leszögezve az irányelv szövegében".[27] Továbbá, az érvelés szerint, a munkaerő jelentős része terminus előtt használt „egy" határozatlan névelő használata arra utaló jel, hogy akár több „jelentős rész" is létezhet egy adott műsorszolgáltató társaság keretei között. Ugyanezen gondolatmenet értelmében: a jelentős rész terminus a műsorszolgáltató teljes munkaereje méretére vonatkozik – a két fogalom között rész-egész viszony áll fenn – a jelentős rész fogalmat egy „teljes egész részének" kell tekinteni.[28]

Mindezek fényében, a jelentés szerint, arra a következtetésre lehet jutni, hogy a munkaerő jelentős rész fogalomnak nem kívántak minőségre utaló konnotációt ruházni.

A fenti érvelés ellenére azonban, a jelentésben az is megfogalmazódott, hogy az az állítás sem javít a helyzeten, hogy a *munkaerő jelentős része* terminus egyaránt utal mennyiségi és minőségi körülményekre is.

Véleményem szerint *a televíziós műsorszolgáltató tevékenység folytatásában szerepet játszó munkaerő jelentős része* fogalom értelmezésekor nem lehet figyelmen kívül hagyni az Európai Bizottságnak a televíziós irányelvet felülvizsgálandó irányelv-javaslatának indoklásába foglalt, erre vonatkozó

[27] *Jurisdiction over Broadcasters in Europe, Report on a Round-table Discussion and Selection of Background Materials*. Iris Special, European Audiovisual Observatory, Strasbourg, 2002, 13. o.

[28] *Jurisdiction over Broadcasters in Europe, Report on a Round-table Discussion and Selection of Background Materials*. Iris Special, European Audiovisual Observatory, Strasbourg, 2002, 13. o.

fogalommagyarázatát sem,[29] mely szerint a „jelentős" terminus egyrészt, a munkaerő mennyiségi szempontból vett fontos részére utal, másrészt pedig a munkaerő *minőségi* szempontból vett fontos részére, vagyis a személyzet azon részére, melynek tevékenysége „közvetlenül összefüggésben áll a műsorok előállításával és/vagy forgalmazásával."

Tekintettel az Európai Bizottság fenti álláspontjára is, úgy gondolom, hogy az elemzett terminus mindenképpen utal a minőségi tényezőre, hiszen a szövegezés szerint *a televíziós műsorszolgáltató tevékenység folytatásában szerepet játszó* munkaerőt kell figyelembe venni – ahhoz, hogy a munkaerő tevékenységi helye befolyással legyen a műsorszolgáltató letelepedési helyének megállapításához, szükségszerűen bizonyos feltételeknek kell megfelelnie. Véleményem szerint csak az a munkaerő minősülhet „jelentősnek', amely szoros kapcsolatban áll az illető vállalkozás fő tevékenységi területével, a televíziós műsorszolgáltatással. Ezen túlmenően, azt a megállapítást is helyesnek tartom, mely szerint a *munkaerő jelentős része* kifejezés a műsorszolgáltatási tevékenységben részt vevő személyzet számára is utal – a terminus mennyiségi konnotációval is bír. Az irányelv 2(3) cikkének szövegezéséből ugyanis kitűnik, hogy a „mennyiségi faktor" is fontos szereppel bír: a b. pont második mondata arra az esetre utal, melyben a televíziós műsorszolgáltató tevékenység folytatásában szerepet játszó jelentős munkaerő több tagállam területén oszlik meg; a második mondat pedig azon esetre, melyben egyik tagállam területén sem található jelentős munkaerő.

A fentiek fényében az a szakirodalmi álláspont tekinthető leginkább követendőnek, mely szerint az elemzett kritérium egyaránt utal a munkaerő

[29] Commission, Report on the Application of Directive 89/552/EEC and a Proposal for a European Parliament and Council Directive amending Council Directive 89/552/EEC (COM (95) 86 final), 30. o.

minőségére és mennyiségére is, de a jogalkotó a hangsúlyt a minőségi tényezőkre kívánta fektetni.[30]

Amennyiben a *munkaerő jelentős része* fogalom valóban bír minőségi konnotációval is, feltevődik a kérdés, hogy a munkaerő mely részét kell figyelembe venni: a munkaerő mely része, milyen kategoriák minősülnek „jelentősnek"? Figyelembe vehetőek vagy éppen ellenkezőleg: kizárhatóak például a műszaki szakemberek és az értékesítési részlegeken dolgozók?[31] Vagy inkább a döntéshozói hatáskörrel rendelkezők és a műsorközvetítői tevékenységet ellátó személyzet számít a *munkaerő jelentős részének*?

A fenti kérdések megválaszolásához elengedhetetlenné válik a *televíziós műsorszolgáltatói tevékenység* terminus jelentésének megfejtése. A fogalom jelentésével kapcsolatos utalás a VT4 ügyben is található, melyben Bíróság nem vette figyelembe, letelepedettségre utaló döntő tényezőként, hogy a műsorszolgáltató társaság Belgium területén tevékenykedő személyzetének számottevő része a műsorok előállításával és reklámozással foglalkozott. Figyelemre méltó, hogy a reklámok értékesítésével és a forgalmazással kapcsolatos tevékenységet végző személyzetet, a műsorszolgáltatók feletti joghatóság problematikáját taglaló kerekasztal-megbeszélésen részt vevő szakértők is kizárták a televíziós műsorszolgáltatói tevékenységet végzők köréből.[32]

Az irányelv preambulumának, fentebb is idézett 12. bekezdése is nyújthat segíthet a terminus értelmézéséhez, mely a műsorszolgoltáltatók letelepedési

---

[30] Castendyk, Oliver, Dommering, Egbert, Scheuer, Alexander, European Media Law. Kluwer Law International, 2008, 348. o.

[31] Nikoltchev, S, Jurisdiction over Broadcasters, *EC-Rules, Case Law, and an Ever-Changing Audiovisual Landscape*. In: Transfrontier Television in the European European: Market Impact and Selected Legal Aspects, Background Paper prepared by the European Audiovisual Observatory for a Ministerial Conference on Broadcasting Organized by the Irish Presidency of the European Union. Dublin-Drogheda 1-3 March 2004, European Audiovisual Observatory, Strasbourg, 2004, 27.o;

[32] *Jurisdiction over Broadcasters in Europe, Report on a Round-table Discussion and Selection of Background Materials*. Iris Special, European Audiovisual Observatory, Strasbourg, 2002, 13.o.

helyének meghatározására irányadó „gyakorlati kritériumok" között felsorolja azt a helyet is „ahol a közönségnek közvetítendő műsort végül keverik és feldolgozzák". Ebben a tekintetben azt az álláspontot képviselem, mely szerint a műsorok végső keverését és feldolgozását végző személyzet is besorolható *televíziós műsorszolgáltatói tevékenységet végző* munkaerő kategóriájába, következésképpen beszámítandó a letelepedettség megállapításához irányadó munkaerő jelentős részébe.[33]

Továbbá, a munkaerő jelentős része terminus értelmezéséhez kétségtelenül támpontot nyújthat televíziós műsorszolgálatás fogalmának, a televíziós irányelv 1(a) cikkébe foglalt, meghatározása is:

„televíziós műsorszolgáltatás" a közönség számára vételre szánt, vezetékes vagy az éterben kezdeményezett műsorszolgáltatás, beleértve a műholdas műsorszolgáltatást is, kódolatlan vagy kódolt formában (...)" [34]

A fenti meghatározás arra enged következtetni, hogy kizárólag az ebben felsorolt tevékenységet végző személyzet vehető számba annak megállapításához, hogy a munkaerő jelentős része a televíziós műsorszolgáltató tevékenységgel kapcsolatos munkát végez vagy sem.

Az idézett szakértő kerekasztal beszélgetésről készített jelentése azon véleménynek is hangot ad, mely szerint a *televíziós műsorszolgáltató tevékenység* terminus bevezetésének célja, a *jelentős rész* terminuséhoz hasonlóan, az esetleges joggal való visszaélések megakadályozása volt.[35] Példaként az írott sajtót is működtető média csoportokra utaltak, melyek esetében az adott

[33] Castendyk, Oliver, Dommering, Egbert, Scheuer, Alexander, *European Media Law*. Kluwer Law International, 2008, 348.o.

[34] A televíziós irányelv 1(a) cikkének angol nyelvű szövegváltozata: "television broadcasting means the initial transmission by wire or over the air, including that by satellite, in unencoded or encoded form, of television programmes intended for reception by the public (...)."

[35] *Jurisdiction over Broadcasters in Europe, Report on a Round-table Discussion and Selection of Background Materials*. Iris Special, European Audiovisual Observatory, Strasbourg, 2002, 13. o

újságokkal kapcsolatos tevékenységeket végző személyzet nem számítható be a 97/36/EK irányelv 2(3) cikke értelme szerinti, a letelepedettség megállapítására irányadó *munkaerő jelentős része* kategóriába.

A fenti szakirodalmi és szakértői álláspontokat elmezve elmondható, hogy a *szerkesztői felelősség/döntések* fogalmakkal kapcsolatos értelmezési nehézségekkel szemben, a *televíziós műsorszolgáltató tevékenység folytatásában szerepet játszó munkaerő jelentős része* terminussal kapcsolatosan viszonylag kevesebb vitás kérdés merült fel. Figyelemre méltó azonban, hogy míg a *jelentős rész* fogalom behatárolását tekintetében általában egyetértés állt fenn – a legtöbb nézőpont szerint egyaránt *mennyiségi* és *minőségi* szempontokra utal – a *televíziós műsorszolgáltató tevékenység* terminus jelentését illetően már lényegesebb különbségek is észlelhetőek: a Bizottság álláspontja szerint a terminust úgy kell értelmezni, hogy magában foglalja a műsorok forgalmazásával kapcsolatos tevékenységet végző személyzetet is; ezzel szemben a szakértői jelentés, ugyanazt a kategoriát kizárta a *televíziós műsorszolgáltató tevékenységet* végző munkaerő köréből.
Továbbá, tekintettel arra, hogy akárcsak a *szerkesztői felelősség/döntések* fogalmak esetében, a *televíziós műsorszolgáltató tevékenység folytatásában szerepet játszó munkaerő jelentős része* terminust sem definiálta az irányelv, számos nyitott kérdés maradt. Ilyennek minősül például a szakirodalom azon felvetése is, mely szerint a műsoroknak, a helyi piacoknak való megfelelelés érdekében eszközölt szinkronizálása és feliratozása minősíthető-e szerkesztői tevékenységnek vagy inkább a televíziós műsorszolgáltató tevékenység folytatásával kapcsolatos tevékenységek közé sorolható be?[36]

[36] Harrison, Jackie, Woods, Lorna, *European broadcasting law and policy*. Cambridge University Press, New York, 2007, 186. o.

Véleményem szerint a fenti és az ehhez hasonló problémafelvetésekre, pontos definíciók hiányában, nem könnyű feladat egyértelmű választ adni, hiszen fennáll annak a lehetősége, hogy az elemzett fogalmakat eltérő módon értelmezik a tagállamokban. Figyelemre méltó azonban, hogy az Európai Bizottság számára is nyilvánvaló volt az esetleges értelmezésbeli különbségek felmerülésének lehetősége: a televíziós irányelvet felülvizsgálandó irányelv-javaslatának, fentebb is hivatkozott, indoklásában[37] leszögezte, hogy a letelepedés megállapítására irányadó kritériumokkal kapcsolatos, tagállamok között felmerülő nézeteltéréseket, a nemzeti bírói hatóságoknak, valamint az Európai Bíróságnak kell feloldania.

Véleményem szerint, tekintettel arra, hogy a *műsorszolgáltató tevékenység folytatásában szerepet játszó munkaerő jelentős része* fogalom rendkívül fontos szerepet játszik a műsorszolgáltatók feletti joghatósággal rendelkező tagállam megállapításában, a 97/36/EK irányelvnek tartalmaznia kellett volna némi „útbaigazítást" a potenciális értelmezési nehézségek feloldása végett. Úgy gondolom, hogy a leginkább célravezető megoldás az irányelv preambulumában utalni a terminus jelentésére – a Bizottságnak, az irányelv-javaslat indoklásába foglalt, fentebb is idézett, fogalom-magyarázatának beiktatása is segítette volna az értelmezési nehézségek feloldását.

4. A joghatóság megállapításának kritériumai az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelvben

Az audivizuális médiaszolgáltatásokról szóló 2007/65/EK irányelv hatályba lépését követően, a Tanács 2010. február 15-én fogadta el a jogszabály kodifikált

[37] Commission, Report on the Application of Directive 89/552/EEC and a Proposal for a European Parliament and Council Directive amending Council Directive 89/552/EEC (COM (95) 86 final), 30. o.

változatát, mely megváltoztatta a cikkek számozását, valamint a preambulumbekezdések konszolidálását is megvalósította. A jelenleg hatályos, 2010/13/EU irányelv[38] 2. cikke tartalmazza a joghatósággal rendelkező tagállam azonosítására vonatkozó kritériumokat:

„2. cikk

(1) Minden tagállam biztosítja, hogy a joghatósága alá tartozó médiaszolgáltatók által közvetített valamennyi audiovizuális médiaszolgáltatás megfeleljen az adott tagállamban a nyilvánosságnak szánt audiovizuális médiaszolgáltatásokra alkalmazandó jogrendszer szabályainak.

(2) Ezen irányelv alkalmazásában egy tagállam joghatósága alá tartozó médiaszolgáltatók a következők valamelyike:

a) azok, amelyek a (3) bekezdés szerint az adott tagállamban telepedtek le;

b) azok, amelyekre a (4) bekezdés alkalmazandó.

(3) Ezen irányelv alkalmazásában a következő esetekben kell egy médiaszolgáltatót egy tagállamban letelepedettnek tekinteni:

a) a médiaszolgáltató központi ügyintézésének helye az adott tagállamban található, és az audiovizuális médiaszolgáltatással kapcsolatos szerkesztői döntéseket abban a tagállamban hozzák;

b) ha a médiaszolgáltató központi ügyintézésének helye az egyik tagállamban található, de az audiovizuális médiaszolgáltatással kapcsolatos szerkesztői döntéseket egy másik tagállamban hozzák, azt abban a tagállamban kell letelepedettnek tekinteni, amelyikben az audiovizuális médiaszolgáltatással kapcsolatos tevékenységben közreműködő munkaerő jelentős része működik. Ha az érintett tagállamok mindegyikében az audiovizuális médiaszolgáltatással kapcsolatos tevékenység folytatásában közreműködő munkaerő jelentős része működik, akkor a médiaszolgáltatót abban a tagállamban kell letelepedettnek tekinteni, amelyikben központi ügyintézésének helye található. Ha az audiovizuális médiaszolgáltatással kapcsolatos tevékenység folytatásában közreműködő munkaerő jelentős része az említett tagállamok egyikében sem működik, a médiaszolgáltatót abban a tagállamban kell letelepedettnek tekinteni, ahol az adott tagállam joga szerint elsőként megkezdte tevékenységét, feltéve, hogy folyamatos és tényleges kapcsolatot tart fenn annak a tagállamnak a gazdaságával;

[38] AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2010/13/EU IRÁNYELVE a tagállamok audiovizuális médiaszolgáltatások nyújtására vonatkozó egyes törvényi, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezéseinek összehangolásáról (Audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv) [L 95/1].

c) ha egy médiaszolgáltató központi ügyintézésének helye egy tagállamban található, de az audiovizuális médiaszolgáltatással kapcsolatos döntéseket egy harmadik országban
hozzák, vagy fordítva, azt az érintett tagállamban letelepedettnek kell tekinteni, feltéve, hogy az audiovizuális médiaszolgáltatással kapcsolatos tevékenység folytatásában szerepet játszó munkaerő jelentős része abban a tagállamban működik.
(4) Azokat a médiaszolgáltatókat, amelyekre a (3) bekezdés rendelkezései nem alkalmazandók, egy tagállam joghatósága alá tartozónak kell tekinteni a következő esetekben:
a) az adott tagállamban található műholdas feladó-állomást használnak;
b) bár nem használnak az adott tagállamban található műholdas feladó-állomást, a műholdnak az adott tagállam tulajdonában lévő átviteli kapacitását használják.
(5) Ha a (3) és (4) bekezdés szerint nem dönthető el, hogy melyik tagállamnak van joghatósága, az illetékes tagállam az, amelyben a médiaszolgáltató az Európai Unió működéséről szóló szerződés 49–55. cikkének értelmében letelepedett."
*(*6) Ez az irányelv nem alkalmazandó az olyan, kizárólag harmadik országokban történő vételre szánt audiovizuális médiaszolgáltatásokra, amelyek szokásos fogyasztói eszközökkel közvetlenül vagy közvetve nem foghatók nyilvánosan egy vagy több tagállamban.

Az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv fentebb idézett 2. cikkéből kitűnik, hogy a joghatóság megállapítására irányadó alapvető szabályok nem módosultak, érdemben megegyeznek a 97/36/EK irányelv által lefektetett szabályokkal.

A 2. cikk (1) bekezdése lefekteti a származási ország elvét, a (2) bekezdés pedig leszögezi, hogy fő szabály szerint, a tagállamok a területükön letelepedett médiaszolgáltatók felett rendelkeznek joghatósággal. Ezt követően, a 2. cikk (3) bekezdése tartalmazza a médiaszolgáltató társaságok letelepedési helyének megállapítára irányadó, „matrjoskához" hasonlítható kritériumrendszert. A (3) bekezdés a., b., és c. pontjainak régi-új rendelkezései értelmében a letelepedettség megállapítása továbbra is a *központi ügyvezetés helye*, a *szerkesztői döntések meghozatalának helye*, valamint a *munkaerő jelentős részének* tevékenységi helye figyelembevételével történik.

A televíziós irányelv joghatósági szabályain eszközölt módosítások tehát kizárólag az audiovizuális médiaszolgáltatosokról szóló irányelv hatályának kiterjesztésének következményei: a televíziós irányelv 2. cikkének (1), (2) és (3) bekezdéseiben szereplő „műsorszolgáltatók által közvetített összes televíziós adás", a „műsorszolgáltatók", a „a műsorrenddel kapcsolatos szerkesztői döntéseket", a „televíziós műsorszolgáltató tevékenység", kifejezések helyébe „médiaszolgáltató", az „audiovizuális médiaszolgáltatással kapcsolatos szerkesztői döntések", valamint „audiovizuális médiaszolgáltatási tevékenység" terminusok léptek.

Ezen módosítások azonban természetesen nem csak szemantikai jelentőséggel bírnak, hiszen az audiovizuális médiszolgáltatásokról szóló irányelv hatályba lépését követően a joghatóság megállapítására irányadó kritériumokat immár a nem lineáris szolgáltatásokat nyújtó médiaszolgáltató társaságok tekintetében is kellett alkalmazni. Tekintettel arra, hogy az uniós jogalkotó nemcsak a származási ország elvét őrizte meg, hanem a letelepedés helyének megállapítására szolgáló kritériumrendszert is, feltevődik a kérdés, hogy ezen, zömében a 97/36/EK irányelv által bevezetett rendelkezések megállják-e a helyüket és ugyanolyan hatékonysággal alkalmazhatóak-e az új típusú, nem lineáris audiovizuális médiaszolgáltatásokat nyújtók letelepedettségének megállapítására? Figyelembe véve, hogy a fenti szabályok eredetileg a televíziós műsorszolgáltatásokra voltak szabva, megfelelő-e a *központi ügyvezetés helye – szerkesztői döntések meghozatalának helye – a munkaerő jelentős részének tevékenységi helye* kritériumok által képviselt hármas a kiterjesztett hatály következtében bővülő médiaszolgáltatói közeg esetében?

1. A televíziós irányelv szövegéhez képest fontos előrelépésnek számít, hogy az audiovizuális médiszolgáltatási irányelv beiktatta a *szerkesztői felelősség*[39] fogalmának meghatározását:[40]

„szerkesztői felelősség: a műsorszámok kiválasztása és összeállítása – televíziós műsorszolgáltatás esetében a műsorszámok időbeli összeállítása, lekérhető audiovizuális médiaszolgáltatások esetében pedig a műsorkínálat összeállítása – során megvalósuló tényleges ellenőrzés. A szerkesztői felelősség nem eredményezi szükségszerűen a nemzeti jog szerinti jogi felelősséget a nyújtott tartalom vagy szolgáltatás tekintetében."

A fenti defínició mellett a médiaszolgáltatók letelepedési helyének meghatározásában kulcsfontosságú szerepet játszó szerkesztői felelősség terminus jelentésére vonatkozó utalást az irányelv 1. cikkének (d) pontjában is található, mely szerint *médiaszolgáltató* „az a természetes vagy jogi személy, aki vagy amely szerkesztői felelősséggel rendelkezik az audiovizuális médiaszolgáltatás audiovizuális tartalmának megválasztásáért, és meghatározza annak összeállítását".

A szerkesztői felelősség fogalmának ezen jogszabályi definíciója kétségtelenül hiánypótló jellegű, de a szakirodalom arra is felhívta a figyelmet, hogy további újabb jogi kérdéseket is felvet. Ezek között megemlíthető az a vélemény, mely szerint a *tényleges ellenőrzés* fogalmának a műsorszámok *kiválasztása*, valamint ezek *időbeli összeállítása* újabb megtévesztést idéz elő annak megállapításában, hogy a médiaszolgáltatók szervezeti hierarchiájának mely szintjén meghozott döntéseket kell figyelembe venni a letelepedés helyének megállapítása

[39] A szerkesztői felelősség terminus meghatározása szövegének a Bizottság javaslatától az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv elfogadásáig történő módosításainak részletes bemutatásával kapcsolatosan ld. Susanne Nikoltchev, Ed., IRIS Special, *Editorial responsability*, European Audiovisual Observatory, Strasbourg, 2008., 13. o.

[40] A 2010/13/EU irányelv 1. cikkének c. pontja.

érdekében.[41]A szerkesztői döntések általánosságának foka ugyanis eltérő lehet, hiszen azokat a szervezeti hierarchia különböző szintjein is meghozhatják.[42]
A fenti definícióból kitűnik, hogy a szerkesztői felelősség megfelelő szintjének megállapításában és végül a médiaszolgáltató letelepedési helyének megállapításában, a *tényleges ellenőrzés* terminus bír kulcsfontosságú szereppel. Az egyik legfontosabb megválaszolandó kérdéssé így az válik, hogy mikor lehet a műsorszámok kiválasztása során megvalósuló tényleges ellenőrzésről beszélni? Továbbá, feltevődik a kérdés, hogy a helyes megoldások megtalálása érdekében a *tényleges ellenőrzés* fogalmának szűkítő vagy kiterjesztő értelmezését kell-e alkalmazni: a más vállalkozások csatornáit pusztán csomagba rendező platformüzemeltetők és aggregátorok gyakorolhatnak-e például tényleges ellenőrzést?[43] Ugyanakkor bizonytalanságot eredményezhet az a tény is, hogy a műsorszámok kiválasztása feletti tényleges ellenőrzést akár egynél több vállalkozás is végezheti, de ezen túlmenően, a műsorszámok kiválasztása és összeállítása során megvalósuló tényleges ellenőrzés kumulatív követelménye is nehézségeket okozhat. Ez utóbbi azért jelenthet problémát, mert előfordulhat, hogy az „összeállítás feletti ellenőrzést" gyakorló vállalkozás nem azonos a műsorszámok kiválasztását végző vállalkozással.[44]

2. A médiaszolgáltató fogalmának kiterjesztése azon esetekben is problémákat okozhat, amikor a szerkesztői döntéseket nem a központi ügyvezetés helyén hozzák: ebben az esetben a harmadik kritérium, az *audiovizuális médiaszolgáltatással kapcsolatos tevékenység folytatásában közreműködő*

[41] Castendyk, Oliver, Dommering, Egbert, Scheuer, Alexander, *European Media Law*. Kluwer Law International, 2008, 849. o.
[42] Harrison, Jackie, Woods, Lorna, *European broadcasting law and policy*. Cambridge University Press, New York, 2007, 185. o.
[43] A kérdéskör részletes elemzésével kapcsolatosan ld. Craufurd Smith, Rachael, *Az audiovizuális médiaszolgáltatásokra vonatkozó szabályozói hatáskör meghatározása az Európai Unióban*, In Medias Res 2012/1, 4-5. o.
[44] Uo.

munkaerő jelentős része lesz alkalmazandó. Míg a szerkesztői felelősség terminus jogszabályi meghatározására immár sor került, a munkaerő jelentős része fogalom definícióját továbbra sem tartalmazza az irányelv. A szakirodalom szerint különösképpen a nem lineáris médiaszolgáltatások esetén lesz nehéz lesz ugyanis lokalizálni a munkaerő jelentős részének tevékenységi helyét, hiszen ez igen kis létszámot fog jelenteni: azt a személyzetet, akik a felelős szerkesztők utasításai alapján működtetik a weboldalt.[45] Ezeknek a gyakorlati problémáknak egy részét azonban a tagállami jogalkotóknak módjukban áll kiküszöbölni, hiszen az irányelv átültetése során lehetőségük volt az *audiovizuális médiaszolgáltatással kapcsolatos tevékenység folytatásában közreműködő munkaerő jelentős része* fogalmat saját nemzeti jogszabályi rendszerükben meghatározni.[46]

3. A médiaszolgáltatók letelepedési helyének megállapítására irányadó fő kritériumok lényegében változatlanok maradtak ugyan, de a televíziós irányelv 2(4) cikkébe foglalt segédkritériumok, az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv hatályba lépést követően jóval „látványosabban" módosultak. A 2010/13/EU irányelv 2(4) cikkének értelmében a *műholdas feladó-állomás használata* segédkritérium a *műholdas kapacitás használata* segédkritérium elé lépett. Amint a korábbi alfejezetekben is felvázolásra került, az ezekre a segédkritériumokra vonatkozó módosítási javaslatokat már a 2005-ös nyilvános konzultáció során kibocsátott vitadokumentumban vetette fel az Európai Bizottság. A javasolt módosítások mind a nyilvános konzultáció, mind pedig az ezt követő együttdöntési eljárás során pozitív véleményezésben részesültek és

[45] Castendyk, Oliver, Dommering, Egbert, Scheuer, Alexander, *European Media Law*. Kluwer Law International, 2008, 850.o.

[46] Furnemont, Jean-Francois, *Establishment. Editorial responsability and effective control*. In: Nikoltchev, Susanne, *Ready, Set... Go?, The Audiovisual Media Services Directive*, Iris Special, European Audiovisual Observatory, Strasbourg, 2009, 51. o.

tulajdonképpen változások nélkül kerültek a hatályba lépett audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv szövegébe.

A szakirodalomban azonban felmerült, hogy ezen kritériumok alkalmazása haszontalannak bizonyulhat az internetes úton terjesztett médiaszolgáltatások szolgáltatások esetében, nem alkalmasak a letelepedési hely megállapítására, hiszen az irányelv szövegébe nem lehet beleérteni olyan fogalmakat, mint pédául a *központi szerver helye*.[47] Ugyanezen álláspont szerint az uniós jogalkotó lecserélte ugyan a televíziós műsorszolgáltatás fogalmát az audiovizuális médiaszolgáltatás terminusra, de nem vette figyelembe, hogy az irányelv 2. cikkébe foglalt joghatósági szabályok a televíziós műsorszolgáltatási technológián alapulnak.

4. Az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv (2) cikkének 5. bekezdése értelmében, amennyiben a (2) cikk (3) és (4) bekezdéseibe foglalt kritériumok alapján nem lehet megállapítani, hogy hol található a médiaszolgáltató társaság letelepedési helye és ennek következtében nem dönthető el, hogy melyik tagállamnak van joghatósága, az illetékes tagállam az, amelyben a médiaszolgáltató az Európai Unió Működési Szabályzata 49-55. cikkeinek értelmében letelepedett. Az irányelv rendelelkezései értelmében tehát, amennyiben a specifikus kritériumrendszer alkalmazása nem vezet eredményre, az elsődleges uniós jog letelepedés szabadságára vonatkozó szabályai irányadóak. A társaságok letelepedési szabadságára vonatkozó ezen rendelkezésekkel kapcsolatos jogi kérdéseket a dolgozat 2.1 fejezetében tárgyaltam.

[47] Castendyk, Oliver, Dommering, Egbert, Scheuer, Alexander, *European Media Law*. Kluwer Law International, 2008, 850. o.

5. Romániában a hatályos 2002. évi 504-es audiovizuális törvény 2. cikke tartalmazza az audiovizuális médiaszolgáltatók feletti joghatóság megállapításának kritériumait. A román jogalkotó 2008 novemberében, a tagállamok közül elsőként, ültette át az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelvet. Az implementálásra a 2008. évi 181-es sürgősségi kormányrendelet révén került sor, mely az irányelv joghatósági kritériumait is szó szerint vette át. Figyelemre méltó azonban, hogy a 2009. évi 333-as törvény egy új joghatósági kritériumot iktatott az audiovizuális törvény szövegébe. A módosítások értelmében, *a műholdas feladó-állomás használata* és a *műholdas kapacitás használata* segédkritériumok mellett, *a más államok felé sugárzott műsorok esetében használt rövidhullámú feladó-állomás* is szerepel a román audiovizuális törvény szövegében. A 2002. évi törvény 2. cikkének c. pontja értelmében tehát azon audiovizuális médiaszolgáltatók is Románia joghatósága alá tartoznak, melyek a más államok területére sugárzott műsorok esetében rövidhullámú feladó-állomást használnak. Véleményem szerint a román jogalkotó helyesen járt el az új kiegészítő kritérium beiktatásával – a hatályos audiovizuális törvény tartalmazza az irányelvben felsorolt fő- és segédkritériumokat; az újonnan bevezetett segédkritérium pedig összhangban áll az uniós médiajogi eszközbe foglaltakkal.

5. Összegzés

Összegzésképpen elmondható, hogy az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv fentebb elemzett rendelkezéseiből egyértelműen következik, hogy az uniós jogalkotó mintegy „kőbe véste" a származási ország elvét. Ezen túlmenően, a joghatóság megállapítására irányadó fő kritériumok nem módosultak ugyan, de az irányelv hatályának kiterjesztése a nem lineáris médiaszolgáltatásokra új kontextust teremt. A szerkesztői felelősség fogalom

definíciójának az irányelv szövegébe iktatása kétségtelenül előrelépést jelent, de ugyanakkor számos újabb jogi kérdés megválaszolására ad okot.

A médiaszolgáltatók letelepedési helyének megállapítására irányadó segédkritériumok sorrendjének felcserélésére vonatkozó javaslat mindvégig pozitív elbírálásban részesült a jogalkotási eljárás során, de a szakirodalom azzal a kritikával illette, hogy ezek a kritériumok nem bizonyulnak hatékonynak az internetes úton terjesztett médiaszolgáltatások esetében.

Az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv joghatósági szabályaival kapcsolatosan tehát továbbra is aktuális marad az a kérdés, hogy a régi-új kritériumok megfelelően hatékonynak bizonyulnak-e az igen széles skálájú lineráris és nem lineáris audiovizuális szolgáltatások által képviselt közegben.